

met monasterium talem simoniam commisit, quia illud impedimentum non invenitur jure introductum in tali specie simoniae, ut dixi, et per extensionem vel similitudinem extendendum non est, quia in pœnis hoc locum non habet, præsertim ubi non est identitas rationis, ut in præsentem revera non est, quia hæc simonia et est rarior, et minus deformis, et in jure minus prohibita, solumque per generales regulas damnatur.

40. De altero modo simoniae in religione, habemus expressam decisionem textus in cap. *Veniens*, de Sim., ubi in simili facto ita decernitur: *Abbatem et monachos ad restituendam pecuniam præfati F. tam indigne acceptam compellas*. Ubi hoc est singulare, quod pecunia simoniaca eidem qui illam dedit, restitui mandatur; de ejus ratione et sensu multum a Doctoribus dubitatum est. Breviter tamen duobus modis potest ille textus intelligi. Primo, ut ille F. presbyter ante factam professionem Pontificem consuluerit de conventionem cum monasterio facta, quod (ut supra dixi) inde aliqui colligunt, quod ei mandatur pecunia tribui, ejus non fuisset capax, si professus fuisset. Hoc ergo supposito, mandatur illi pecunia restitui, quia deceptus a monachis bona fide illam dederat, ut notavit Covar. supra, n. 8, et potest colligi ex illis verbis: *Asserentes hoc esse de consuetudine monasterii*. Nam quod a religiosis asserebatur, bona fide credi poterat, et existimari honestum, quod ab eisdem in consuetudine habebatur. Et juxta hunc sensum, nihil potest ex illo textu colligi ad rem præsentem, quia dici potest pecuniam illam ex justitia fuisse restituendam illi presbytero tanquam vero domino, quia et deceptus fuit, et causa non fuit impleta, ut supponitur.

41. *Quandiu religiosus permanet, non tenetur monasterium restituere pecuniam receptam*. — Sed nihilominus, ut supra tetigi, sensus hic cum fine textus non bene quadrat; nam præcipitur illi, ut in alio monasterio in habitu monastico vivat, quod non præciperetur nisi esset religiosus. Nam quod quidam dicunt, illud fuisse consilium, non præceptum, repugnat proprietati verbi *præcipias*, quo utitur Pontifex, ut Glossa notavit, quam omnes approbant. Et ideo verius existimo illum presbyterum factum esse religiosum, et propter ingressum simoniacum, sive bona, sive mala fide ab ipso factum, compelli transire ad aliud monasterium; et ideo præcipi pecuniam illi reddi, non in gratiam ejus, sed monasterii ad

quod transfertur; quæ est communis intelligentia. Juxta quam, si illa dicenda est restitutio (et non potius subventio rationabilis alterius monasterii), illa non fit proprie illi qui dedit pecuniam, sed religioni; atque ita fit Ecclesiae, proportionem servata. In hoc tamen considerandum est quod supra diximus, monachum simoniace ingressum non teneri ad relinquendum monasterium, donec per sententiam in aliud transferatur. Sic ergo dicendum censeo, quandiu ibi religiosus permanet, non teneri monasterium ad restituendam pecuniam quam accepit, quia cum restitutio illa ordinetur ad expulsionem religiosi sic ingressi, et ad subsidium alterius monasterii in quod transfertur, quandiu hæc translatio executioni non mandatur, cessat ratio restitutionis, imo non est illi locus. Nam restitutio debet fieri danti, juxta illum textum; ipse autem non est capax proprietatis in seipso, sed datum illi transferretur in monasterium; ergo perseverante ibi persona, potest etiam monasterium retinere quod accepit. Et ita Urbanus IV, in Ext. 1, de Sim., concedendo dispensationem circa aliquas religiosas personas sic receptas in monasteriis, consequenter concessit ut monasteria possent retinere quæ receperant, dummodo ad communem usum applicata fuerint. Ita ergo fieri posse dicimus in foro conscientiae, quandiu persona a monasterio non amovetur. Et ita constat ratio, et probatio assertionis, quia ex vi illius cap. *Veniens* non oritur obligatio ante sententiam; sed ex alio jure non oritur; ergo.

42. Sed quid, si religiosus ipse simoniace ingressus, sponte et absque ulla coactione sententiae vellet locum relinquere, et canones exequi, transeundo ad aliud; numquid tenebitur monasterium restituere illi pecuniam? Diximus enim non teneri ante sententiam; ibi autem non intervenit sententia; ergo non tenetur. Respondeo sine dubio teneri; primum, quia illud est quasi alimentum talis personæ, et ille jure suo utitur et honeste facit transeundo; unde aliud monasterium haberet actionem repetendi ex vero et justo titulo; ergo prius monasterium habet obligationem dandi: denique prior contractus fuit nullus quoad temporalem conventionem; ergo religiosus habet jus irritandi illum; ergo etiam potest repetere in conscientia id quod dedit, quandoquidem ipse etiam tollit a monasterio onus alendi ipsum, ratione cujus dedit. Atque ita hæc obligatio in eo casu magis oritur ex natura rei quam per modum pœnæ.

Conclusio autem intelligitur in rigore pœnæ.

43. *Tertia conclusio*. — Dico tertio: pretium receptum in aliis materiis simoniae, etiam in Ordine, non est obnoxium restitutioni in conscientia ipso facto ex vi ecclesiastici juris, donec per sententiam restitui præcipiatur. Probatur prior pars, quia nullum jus tale invenitur, nam præter jura citata nullum adducitur. Et c. ult. de Sim. non probat sufficienter hanc generalem obligationem in omni simonia reali; nam solum dicit in mentali non esse talem obligationem, de aliis autem supponit quidem esse posse; an vero sit in aliquibus, vel in omnibus, vel qualiter, aut quomodo sit, non declarat. In c. autem *Audivimus*, præcipitur duplicata restitutio, sed illa pœna est, quæ non obligat, donec per judicem exigatur, ut ibidem etiam significatur, ibi: *Exacta duplicata restituat*, et nullum habet verbum quod indicet obligationem ipso facto, ut ibi Abb. notavit, quem alii sequuntur. Aliqui vero ex illo textu colligunt, pretium simoniae semper esse restituendum Ecclesiae, quia ibi dicitur pecuniam illam duplicatam convertendam esse *in utilitatem locorum, in quorum fuerint soluta dispendium*. Sed oportet advertere, ibi non de simonia in omni materia, sed in institutionibus parochorum, et ingressu religionis, et in sepultura apud religiosos sermonem esse, et similiter non de quocumque modo simoniae, sed de speciali exactione, et extorsione injusta Episcoporum in illo triplici genere rerum tractari. Quia ergo illæ exactiones fiebant in injuriam Ecclesiarum et locorum religiosorum, ideo specialiter præcipitur ut pœna eisdem locis applicetur. Inde autem non licet colligere pecuniam acceptam pro ingressu religionis, semper esse restituendam ipsi monasterio: nam si ab ipsomet monasterio recepta sit, servanda est regula c. *Veniens*, supra explicata. De aliis vero simoniis nihil invenio in jure statutum, sed arbitrio judicis poterit applicari pœna vel Ecclesiae, vel pauperibus; ante condemnationem vero non videtur esse obligatio, nisi in casibus in quibus ex natura rei nascitur, ut dictum est.

CAPUT LXI.

DE DISPENSATIONE CIRCA SIMONIAM.

1. *Prima assertio*. — Duobus modis intelligi potest quod dispensatio cadat in simoniam, scilicet, vel quoad culpam, vel quoad pœnam.

De priori genere dispensationis nihil fere dicere necesse est; nam si sit sermo de simonia contra jus naturale, manifestum est non esse capacem dispensationis humanæ; nam de divina, alia speculatio est, quam in superioribus sufficienter tetigimus. Si vero sit sermo de simonia lege tantum ecclesiastica prohibita, duo breviter dicenda sunt. Unum est, nullum prælatum Ecclesiae infra Summum Pontificem posse in illa dispensare, quia omnis simonia hujusmodi per ipsos Pontifices prohibita est; nullus autem inferior potest in lege superioris dispensare, nisi forte ex commissione ejusdem superioris, vel expressa, quæ in hac materia data non legitur; vel tacita, seu interpretativa, quæ ex gravi aliqua necessitate oriri solet; nam hæc etiam in præsentem materia locum habere non potest; nam est valde odiosa, et vix potest cogitari utilitas talis dispensationis, nedum necessitas, ut in sequenti assertionem magis declarabitur.

2. Secundo, dico Pontificem Summum in rigore posse in hoc genere simoniae dispensare, nunquam tamen id facere, moraliter loquendo. Prior pars probatur, quia Pontifex potest dispensare in ecclesiasticis legibus; ergo potest dispensare in hac prohibitionem; ergo potest dispensare in hac simonia quoad culpam. Non quidem faciendo ut maneat simonia, et non sit culpa; hoc enim repugnat, quia simonia ex proprio conceptu significat rem inordinatam, et malam; sed faciendo ut emptio, vel venditio, quæ obligante lege esset simoniaca, ablata obligatione non sit. Unde hic etiam habet locum generalis regula de legibus humanis; quia, licet talis dispensatio concederetur sine rationabili causa, et fortasse cum culpa dispensantis, nihilominus esset valida, et sufficiens ad excusandam culpam simoniae, quidquid de alia sit. Addidi vero in posteriori parte assertionis, Pontifices non solere has dispensationes facere, quia sibi non sunt necessariae, et aliis vel Ecclesiae non possunt esse utiles, seu convenientes. Dico autem illis non esse necessarias, quia quando expedit dare vel accipere temporalia pro spiritualibus non est necesse id fieri per modum pretii, nec unum pro alio commutando, sed alio superiori providentiæ genere, unum auferre, et aliud dare ad sustentationem personæ, vel ex alia simili causa. Quando vero necesse est permutationes inter spiritualia facere vel permittere, id ex ordinaria potestate fieri potest a Pontifice sine ulla dispensatione; ergo ad nullum effectum est Pontifici necessaria talis dispensatio. Quod

vero moraliter loquendo aliis non sit utilis nec Ecclesiae, probatur; quia expedire non potest, ut res ecclesiasticae venales fiant, neque ut privata auctoritate liceat aliquibus beneficia permutare, aut similes negotiationes facere; et ita non constat nobis tales dispensationes fieri, quamvis interdum contingat renunciaciones aliquas vel permutationes, quae ordinario jure fieri non possunt nisi in manibus Pontificis, committi inferioribus praelatis, ut ab eis approbari possint, quae non est proprie dispensatio, sed delegatio Pontificiae jurisdictionis, quae multis in casibus potest esse expediens.

3. *De dispensatione quoad poenam.* — Praecipue vero hic agimus de posteriori modo dispensationis, scilicet quoad poenam, de qua supponendum est ex supra dictis, solum habere locum in simonia commissa in ordine, beneficio, aut ingressu religionis; quia dispensatio in poena solum habet locum supposita poena; sed in illis tantum tribus materiis intervenit poena; ergo et dispensatio. Quapropter immerito dixit Arm., verb. *Simonia*, n. 53, Episcopum dispensare cum simoniaco circa officia mortuorum, benedictiones nubentium, sepulturas, chrisma, et similia, post peccatam poenitentiam, referens hoc ex Host. Et hoc dixit esse tutius Praepos., in c. *Statuimus ut sicut*, 1, q. 1, in fin., et latius 1, q. 5, in princip. n. 5, ubi refert Raymun., Gofred., Host. et Archid. Sed hi auctores vel supponunt falsum, scilicet per has simonias incurri censuram vel aliam poenam ipso facto, vel intelligendi sunt de poena ferenda, in qua fortasse poterit dispensare Episcopus ex justa causa, saltem ut mitior sit, quod ad nos non spectat. Solum ergo agimus de poena ipso jure lata, et in ea distinguendum est inter absolutionem et dispensationem; haec enim duo distincta sunt. Absolutio enim proprie cadit in censuras, dispensatio vero in alias inhabilitates, seu privationes, aut similes poenas.

4. Primo ergo de absolutione breviter dicendum est, contra vitium simoniae omnes tres censuras latas inveniri in diversis casibus, ut ex discursu praecedentis capituli constat. Nam excommunicatio fertur tam in simoniam in ordine, quam in beneficio et in religione, quoad singulares personas dantes vel accipientes pecuniam, et tam in dantes quam in recipientes ordinem aut beneficium, et cum reservatione ad Summum Pontificem, ut constat ex d. Extravag. 1 et 2, de Sim. Et idem in excommunicatione lata pro simonia conventionali, ut supra visum est. Imo idem invenitur in excom-

municatione lata contra committentes simoniam in curia, datis, vel promissis pro gratia, vel justitia, de qua videri potest late Navar., in Commentar. de hac re ad Bullam Gregorii XIII, quae incipit *Ab ipso*, et Ugol., Tab. 1, cap. vigesimo primo, per totum; et videri potest etiam Abb., in c. *Cum essent*, de Sim., numero tertio, et Joan. And., in cap. *Nemo*, eod.; et Fel., in c. *De caetero*, de Re judicata, qui ejusdem excommunicationis meminerunt, juxta antiquam Extravag. Bonifacii VIII. Est autem illa censura non propria simoniae, sed generalior, et ideo plura de illa dicere in praesenti non est necesse; et aliquid de illa attigimus in quinto tom., disputation. 22, section. 5, n. 36. Quamvis autem absolutio ejusdemque excommunicationis propter simoniam incurse jure ordinario a solo Pontifice auferri possit, ejus absolutio intelligitur commissa per illas Bullas aut privilegia in quibus conceduntur casus Pontifici reservati, nisi in particulari excipiatur; quia non censetur habere singularem aliquam rationem ob quam sub generali concessione non comprehendatur. Est ergo de illa judicandum per generales regulas censurarum reservatarum Pontifici, de quibus in 4 et 5 tom. dictum est.

5. *Notabile.* — Secundo, fertur suspensio ab ordine specialiter propter simoniam in ordine commissam; circa cujus absolutionem et dispensationem notandum est, in d. Extrav. 2, de Sim., nullam addi rationem, sed simpliciter dici, *ut simoniace ordinati a suorum sint ordinum executione suspensi*, et ideo dubitari posse an inferiores praelati ex vi juris communis possint illam suspensionem auferre. Et ratio dubii sumitur ex c. *Nuper*, de Sent. excommunic. : *Ubi conditor canonis absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi*. Sed licet potest hanc reservationem factam esse in jure antiquiori, in c. penult. de Sim., et ideo non fuisse a Paulo II repetitam. Sed contra hoc est, quia in d. c. penult. solum est sermo de suspensione ab ordine simoniace recepto; et quoad hanc partem, certum est, hanc dispensationem esse Pontifici reservatam, ut ibi Glossa et Doctores notarunt, et in c. *De simoniace*, de Simon., et in c. *Per translationem*, de Renunc. Unde fit neminem praeter Pontificem posse cum sic ordinato dispensare, ut ad superiores ordines ascendat, quia non potest ascendere, nisi prius a suspensione in inferiori ordine absolvatur. Imo existimo in praesenti hanc esse unam dispensationem, quia unum

est tantum vinculum per se impediens usum ordinum, et consequenter ascensum. Solum ergo Romanus Pontifex in hoc vinculo dispensat, imo difficile solet in hac poena dispensare, ut Abb. et alii in cit. loc. dicunt. Quin etiam referunt, quosdam dixisse non posse Pontificem in hoc impedimento dispensare, quia character a principio fuit vitiosus, et mutari non potest. Sed hoc ridiculum est, nam character sicut semel impressus immutabilis est et indelebilis, ita etiam a principio integer ac perfectus imprimitur, et fortasse in se indivisibilis est, et non potest diminutus fieri, et longe certius est de facto non imprimi diminutum propter hominis peccatum, vel Ecclesiae censuram. Illud ergo vitium non fuit aliud a principio, nisi morale impedimentum per Ecclesiae censuram impositum, quod sicut a jure positivo manavit, ita indubitatum est posse per Pontificem auferri.

6. *Dubium.* — *Resolvitur.* — Adhuc vero superest dubium de ista suspensione, quatenus aucta est per dictam Extrav., quoad usum inferiorum ordinum prius legitime receptorum; nam antiqua reservatio non potest ad hunc effectum extendi; tum quia in poenis non habet locum similis extensio; tum etiam quia non est similis ratio, nam quoad ordines prius receptos multo facilius est dispensatio, ut constat, quia per illam restituitur homo ad statum quem legitime acquisierat; per hanc vero conceditur illi quod vel non acquisierat, vel non bene. Cum ergo haec suspensio quoad hunc effectum in illa Extrav. reservata non sit, videtur inferioribus praelatis ejus facultas concessa. Nihil enim impedit eandem censuram vel poenam esse reservatam quoad unum effectum, et non quoad alium, maxime quando illi effectus ordinario jure separabiles sunt. Hoc dubium pendet ex quodam principio generali, an suspensio simpliciter lata pro delicto commisso, eo ipso sit reservata auctori canonis, etiamsi specialiter non reservetur. In quo puncto probabilius censeo, si constet suspensionem esse puram poenam vindictivam (ut sic dicam), non posse tolli, nisi ab illo qui eam posuit, ut dixi in n. 5 tom., disp. 29, sect. 1, num. 19 et seq. In praesenti autem, et ex verbis, et ex intentione praedictae Extrav., videtur valde verisimile illam suspensionem esse puram poenam pro peccato commisso, ideoque solum Pontificem posse in illa dispensare. Hanc vero resolutionem certiore reddit Sixtus V, in Constitut. sua contra male promotos, ubi vult hanc suspensionem esse

perpetuam, et sine spe ascendendi ad superiores ordines, et postea absolutionem sibi reservat etiam in foro conscientiae, et cum tanto rigore, ut facultas absolventi in hoc casu non possit censi comprehensa sub quocumque generali indulto. Quae reservatio hodie perseverat quoad simoniam, quia Clemens VIII non revocavit Constitutionem illam quoad hanc partem, sed potius confirmavit. Aliqui addunt limitationem ad hanc regulam, ut procedat in eo qui scienter sic ordinatur, nam cum eo qui vitium simoniae ignoravit, dicunt posse Episcopum dispensare. Sed verius est illum, qui bona fide ordinatur, non indigere dispensatione, ut dixi in 5 tom., disp. 31, sect. 4, n. 40; et ita nulla limitatio vel declaratio necessaria est, quia loquimur de suspensione quando vere incurritur.

7. *De suspensione incurra ab ordinantibus simoniace.* — *De ingresso monasterium simoniace.* — Atque hinc constat quid dicendum sit de suspensione quam incurrit ordinantes simoniace. Nam loquendo de jure communi, in d. c. penult. de Simon., illa suspensio, ut ego opinor, erat praecise triennalis, ac subinde pura poena propter delictum commissum, et consequenter ex vi ejusdem canonis auferri non poterat, nisi ab ejus auctore, juxta generalia principia de suspensione. Et idem cum proportionem dicendum de suspensione ibidem lata pro mediatore, seu praesentatore ad talem ordinationem, circa quam nihil est innovatum. At vero circa ordinantem aucta est suspensio, ut supra dictum est, et cum eadem reservatione ad Summum Pontificem, et ideo quoad hoc eadem est ratio de ordinante et de ordinato. Tandem de suspensione imposita capitulo, vel conventui regulari propter simoniacam receptionem, constat etiam esse reservatam, ita ut auferri nequeat absque Sedis Apostolicae licentia, ut dicitur Extrav. 1, de Simon.; solum ergo Papa potest in ea dispensare. De poena autem quae religioso simoniace ingresso imponitur, expulsionis ab illo monasterio, cum dictum sit non incurri ipso facto, non erit necessaria dispensatio ante condemnationem; post illam vero solum Papa poterit dispensare, nisi in casu ignorantiae, juxta formam praescriptam in cap. *De regularibus*, de Simonia, vel in casu necessitatis, juxta c. *Quoniam*, eodem.

8. *De interdicto.* — Tertio, de interdicto in duobus tantum casibus simoniae invenitur positum ipso jure, et in utroque est tantum interdictum personale ab ingressu Ecclesiae, ut ex supra dictis constat. In primo fertur cum

reservatione in constitutione Sixti V sæpe citata, estque contra ordinatos simoniace, et reservatio fertur cum eodem tenore quo de suspensione dictum est, et ita nihil de illa superest addendum. Alter casus interdicti est in simonia confidentiali, ferturque in Bulla Pii IV, contra Cardinales et Episcopos, ac similes prælatos recipientes beneficia quæcumque, vel pensiones et similia in confidentiam, reservaturque Summo Pontifici simpliciter, et sine ulla additione. Et ita licet jure ordinario non possit ab inferioribus relaxari, sequitur tamen quoad jubileæ et indulta, generalem regulam casuum reservatorum.

9. *De pœnis pro collatione vel obtentione beneficii.* — Ultimo, dicendum superest de dispensatione in aliis pœnis ipso jure latis, quarum prima est irritatio collationis, seu obtentionis beneficii. Et in hanc proprie non cadit dispensatio, nisi fortasse cogitetur antecederet (ut sic dicam). Nam stante lege et efficacia ejus, necessarium est ut collatio, vel electio sic facta sit invalida; si autem semel nulla est, per nullam dispensationem fieri potest ut valida sit aut fuerit; quia sicut habet regula juris: *Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit*; ita dicere possumus non firmari dispensatione, quod a principio nullum fuit, licet possit iterum conferri, ut statim dicemus. Antecedenter autem posset dispensatione concedi, ut beneficia valide obtineantur, etiamsi interveniat simonia. Sed hoc magis potest cogitari, quam fieri; nam adeo est iniqua et indecens talis dispensatio, ut timendum non sit posse aliquando cum effectu concedi, quamvis potestas non desit.

10. *De inhabilitate ad beneficium.* — Secunda pœna numerari potest inhabilitas ad obtinendum idem beneficium, quod fuerat per simoniam obtentum. Et in hac pœna solus Papa potest dispensare, si is qui beneficium recipit, simoniam non ignoravit, et ad illam cooperatus est, vel expresse aut tacite consensit. Hæc reservatio colligitur ex cap. penult. de Electione, ut statim declarabitur: sequitur etiam ex natura talis pœnæ, quæ ipso facto per legem pontificiam imponitur, et non est censura. Nam in his pœnis non possunt inferiores prælati dispensare, nisi in casibus sibi concessis; hic autem casus non legitur concessus Episcopis; ergo est papalis. Dixi autem, si recipiens beneficium simoniace, sit particeps criminis; nam si per ignorantiam bona

fide illud recipiat, distinctione utendum est, juxta d. c. penult. de Elect. Nam si beneficium sit simplex, post liberam ejus resignationem potest Episcopus dispensare cum tali persona, et iterum illud beneficium eidem conferre. At vero si beneficium sit majus, non poterit Episcopus pro illa vice cum illo dispensare. Ita enim intelligo priorem partem illius capituli; nam, licet de prælatione tantum loquatur, inter quam et beneficium simplex sunt alia beneficia, quasi mediæ conditionis (ut sic dicam), nihilominus quia solum beneficium simplex excipit, quoad reliqua omnia regulam firmare videtur. Atque ita sentiunt Doctores ibi, et in c. *De simoniace*, de Simon. Est autem ponderanda illa particula *illa vice*; nam ex illa colligitur, quod si beneficium illud semel alteri detur, et postea iterum vacet, tunc poterit Episcopus dispensare cum priori, qui per ignorantiam simoniace illud receperat, ut ad illud eligatur, vel in illo provideatur; nam hoc sufficienter significatur per illam limitationem, ut omnes intelligunt. Atque ita etiam constat, extra casus ibi concessos Episcopo, solum Papam posse in hac inhabilitate dispensare, vel per argumentum ab speciali, vel a contrario sensu; utrumque enim est efficax in tali materia, in qua lex ipsa veluti ex natura secum affert talem reservationem, ut dixi.

11. *De inhabilitate ad alia beneficia.* — Tertia pœna est inhabilitas ad alia beneficia, de qua tractant Doctores in capit. *De simoniace*, de Simon., ubi Abbas, Felinus et alii dicunt, quando simoniacus in beneficio voluntarie renunciat beneficio male acquisito, ante condemnationem, Episcopus posse dispensare cum illo ad alia beneficia obtinenda. Secus vero, si, antequam renunciaret, de simonia condemnatur, et ideo beneficio privetur: nam tunc aiunt non posse Episcopus dispensare ad alia beneficia obtinenda; et hoc sequitur Ugol., Tab. 4, c. 6, § 7, n. 2. Verumtamen hi auctores supponunt hunc simoniacum, ante condemnationem indigere dispensatione ad nova beneficia obtinenda, et consequenter supponunt esse inhabilem, ipso facto, ab obtinenda nova beneficia, quod non censeo verum, stando in jure communi, quia nullibi invenitur talis pœna lata ipso jure, ut supra visum est. Habere autem posset id locum juxta Constitution. 5 Pii V, quia per eam imposita est talis pœna, ut supra dixi. Et tunc illa supposita, non crederem posse Episcopus in illa dispensare, quia est pura pœna papalis,

et præcise imposita propter delictum commissum, et cum illa adjectione: *Sit perpetuo inhabilis*; maxime, quia in jure communi Episcopo non est concessa talis facultas. Quia vero supra cum Navar. diximus hanc pœnam non esse usu receptam, ideo in rigore non credimus esse necessariam hanc dispensationem, ut receptio aliorum beneficiorum valida sit. Esse tamen poterit utilis, ut postea non possit quis per sententiam illis privari propter simoniam in alio commissam, et ad hoc merito exigitur ut beneficium prius male acquisitum sponte reliquerit, arg. c. *Quicumque*, 1, q. 1, ibi: *Postquam eas omnino dimiserit*, et ibi: *Cum ea, quæ emerunt, dimiserint*. Quapropter si per sententiam prius deponantur, et inhabiles reddantur, merito dicitur non posse Episcopus cum eis dispensare, argum. c. *Nobis*, de Sim., et aliorum, quæ dicti auctores allegant. Circa has vero pœnas, seu censuras, in quibus diximus non posse Episcopus dispensare, addenda est limitatio de casibus occultis, et ad forum contentiosum non deductis, juxta facultatem datam Episcopis in Trid., sess. 24, c. 6, quæ extenditur ad excommunicationem, et ad quamcumque suspensionem occultam, quæ propter simoniam incurritur, quia eo ipso quod non excipitur, sub generali includitur, ut dictum est. Dubitari etiam potest an extendatur ad inhabilitatem ad beneficia, quæ ipso jure per simoniam incurritur; nam videtur esse irregularitas quædam, vel saltem partialis quidam effectus irregularitatis. Sed verius est, non extendi facultatem illam ad hanc inhabilitatem, quia illa non est irregularitas, sed particularis pœna; concilium autem non dat facultatem generalem dispensandi in omnibus pœnis occultis Papæ reservatis, et ita de hæc pœna in particulari declaratum est a Cardinalibus in congregatione Romana. Dnas autem declarationes in hoc invenio: una sic habet: *Non potest Episcopus habilitare ad beneficia in posterum obtinenda, quæ per simoniam occultam quis obtinuit*; alia sic: *Non tamen ad beneficia quibus pro simonia privatus fuisset, nec ad obtinenda*. Quod ullimum verbum absolute prolatum videtur extendi ad omnia beneficia, et non tantum ad acquisita simoniace. Quod verum esse censeo, si supponatur motum Pii V, inducentem hanc pœnam, observari; tum quia etiam illa inhabilitas non est vere irregularitas; tum quia etiam illa pœna fuit introducta post Concilium, et illa facultas non extenditur ad casus

nova lege pontificia reservatos post Concilium, juxta quamdam declarationem Gregorii XIII, audita prædicta congregatione, quæ inter responsa ejus refertur.

12. *Tria dubia.* — *Primum.* — Tria vero dubia supersunt explicanda. Primum est, an in restitutione pretii simoniace accepti possit Papa dispensare. In quo distinguendum est: aut enim restitutio illa debita est ex naturali jure, ut in casibus supra tractatis; aut est tantum debita ex lege ecclesiastica. In priori casu, dicendum est per se loquendo non posse Pontificem dispensare. Ratio est, quia tunc restitutio debetur certæ et determinatæ personæ, non ratione pœnæ, sed ratione injuriæ; ergo non potest illa obligatio per dispensationem auferri; tum quia est de jure naturali; tum etiam quia non potest alter privari jure suo sine causa. Dixi autem per se, quia si is qui pecuniam dedit, simoniam commisit, etiamsi non fuerit ex illis quæ habent illam pœnam ipso jure annexam, posset per Pontificem privari illa pecunia in pœnam sui delicti, et mediante hac pœna posset Pontifex cum alio dispensare ne illam solveret: oportet tamen ut præcederet sufficiens probatio et condemnatio delicti. At vero quando restitutio solum debetur ut ecclesiastica pœna, tunc facile potest Pontifex in illa dispensare, vel compositionem facere; tum quia potest dispensare in jure positivo; tum etiam quia illa pecunia jam pertinet ad ecclesiastica bona, nam Ecclesiæ adjudicata est.

13. *Secundum dubium.* — Secundum dubium pertinet ad modum quo potest aut solet hæc dispensatio conferri, an in ea præstanda debeat certa forma servari. In quo breviter distinguendum est inter Pontificem et inferiores prælatos. Et de inferioribus dicendum est, quamvis non habeant præscriptam formam verborum ad dispensationem concedendam, necessarium nihilominus esse ut expressis verbis sufficienter declarent voluntatem dispensandi, et ut post causam cognitam id faciant, quia dispensant in lege superioris, et ideo si absque justa causa dispensent, non est valida dispensatio. Atque hinc inferunt auctores statim referendi, Episcopus conferendo beneficium simoniaco, etiamsi scienter id faciat, non propterea dispensare, licet alias possit dispensare ordinato modo; sicut alibi diximus Episcopus, communicando cum excommunicato, non absolvere illum, etiamsi velit, in tom. 5, disp. 7, sect. 9, num. 13.

14. De Summo vero Pontifice dubitari solet, an conferendo beneficium ei quem scit fuisse simoniacum in eodem beneficio, censeatur cum illo dispensare, etiamsi id non declarat; nam si exprimat se velle dispensare, non est dubium quin dispensatio teneat, quia sive data sit sine causa, sive cum illa, est valida, et Pontifex non obligatur ad certam formam in ea servandam, quod a fortiori probari potest ex Clem. unic. de Sentent. Excomm. Ex eodem vero textu oritur difficultas, quando Pontifex talem voluntatem non exprimit: nam ibi dicitur Pontificem, scienter communicando cum excommunicato, non censi absolvi illum, nisi id exprimat; ergo similiter conferendo beneficium simoniaco, non censeatur dispensare. Et eadem quaestio esse potest de quocumque inhabili. Sed nihilominus probabilius censeo, tunc eo ipso dispensare per tale factum, quantum necesse est ad validitatem ejus. Ita Panormit., in c. *Cum in cunctis*, § *Inferiora*, de Elect., n. 8, et Felin., in c. *Præterea*, de Testibus cogendis, n. 7, ubi alios plures auctores refert; et in additione alii allegantur, et idem sentiunt auctores statim referendi. Ratio est, quia non censeatur princeps supremus frustra beneficium conferre; frustra autem daret ei quem novit inhabilem, nisi simul vellet illum habilem reddere, maxime quia decet ut concessum a principe beneficium semper sit mansurum, ut habet regula juris 16, num. 6. Ad dictam autem Clement., respondeo quod, licet Pontifex non absolvat excommunicatum communicando cum illo, et nihil amplius exprimendo, nihilominus, si scienter conferat illi beneficium, dispensare quantum necesse est ad valorem illius effectus; idem ergo in presenti dicimus, ex uno facto non inferri dispensationem simpliciter et in omni poena, inferri tamen quoad habilitatem necessariam ad valorem illius concessionis.

15. *An Papa vendens beneficium censeatur dispensare cum emptore.* — Et juxta hæc expedienda est alia interrogatio, quæ hic fieri solet, an Romanus Pontifex vendens alicui beneficium, et committens cum illo simoniam, censeatur cum illo dispensare, saltem quoad penas juris. Nam quidam ita negant, ut dicant illum manere excommunicatum, et incurrere cæteras penas. Ita sensit Adrianus, Quodlib. 9, art. 3, ad 4; Panorm., non satis sibi constans, in c. 1 de Sim., n. 8, ubi refert Joannem And., et in additione citantur idem Abb., in c. *Extirpanda*, de Præbend., Felin.,

in c. *De Cætero*, de Re judicata, et alii. Tenuit etiam Major, in 4, d. 23, q. 3, ad 4. Fundaturque in dicta Clement., et inclinatur Cajet., d. q. 100, art. 6. Contraria vero est communis sententia, quam tenet Palud., d. dist. 23, q. 4; et Sot., lib. 9 de Just., q. 5, art. 2, et q. 8, art. 2; Sylvest., verb. *Simonia*, q. 4 et 19; Turr., in c. *Latorem*, 1, q. 1, n. 4; Covarr., in regula *Peccatum*, 2 p., § 8, n. 9, ubi plures alios refert. Et videtur sententia magis rationi consentanea. Et imprimis quoad poenam nullitatis talis collationis, id est manifestum ex dictis in præcedenti puncto. Deinde quoad poenam excommunicationis, certe non potest dici contumax contra legem Papæ, qui cum ipso committit actum per legem prohibitum, et sine contumacia non incurritur excommunicatio. Præterea non est verisimile principem velle punire opus quod ipse simul efficit, vel fortasse ad illud invitatur. Denique si simonia esset contra jus tantum positivum, etiam quoad culpam censeretur dispensare cum illo, et subditus ipse ita deberet existimare, quia non deberet præsumere, velle Papam simoniam committere. Et ita sensit Felin., in d. c. *De cætero*, num. 18. Imo, licet simonia alias videretur contra jus divinum, si tamen excusari posset in Papa per mutationem materiæ (juxta supra dicta) ita etiam deberet subditus præsumere, et bona fide vitare culpam. Quando autem talis esset simonia, ut Papa illam vitare non posset, involveretur quidem subditus cum ipso in crimine, cum eodem tamen a poena excusaretur.

16. *Ultimum dubium.* — Ultimum dubium esse potest, an per consuetudinem possit induci dispensatio in simonia. Sed nulla fere indiget nova expositione; nam per consuetudinem proprie hic non introducitur dispensatio, sed interdum solet consuetudo abrogare legem humanam, vel in totum, vel ex parte. Et interdum potest illam abrogare, etiam quoad vim directivam, et consequenter tollere rationem culpæ, quæ ex sola prohibitione nascebatur, aliquando vero potest abrogare legem solum quoad poenam. Quod potest contingere, etiamsi delictum, quod per eam punitur, contra jus divinum sit, quia poena solum nascitur ex lege humana, quam consuetudo abrogare potest. De consuetudine ergo, quæ in hac materia potest interdum excusare culpam, supra, c. 48, sufficienter dictum est. De illa vero, quatenus in hac materia potest leges penales abrogare vel mitigare, nihil peculiare adnotandum occurrit, sed consulendæ sunt gene-

rales regulæ de consuetudine et de conditionibus necessariis, ut contra legem præscribat; nam eadem ad hanc materiam applicandæ sunt. Et quoad usum, observare oportet ut de facto ipso sufficienter constet, talem poenam non esse usu receptam, ut tuta conscientia possit quis ab illa hoc titulo excusari; constare autem poterit, vel communi sensu Doctorum, vel ex praxi prælatorum et prudentum confessorum, maximeque ex usu Romanæ curiæ; et ideo tam de hoc dubio quam de tota materia simoniæ hactenus dixisse sufficiat.

FINIS TRACTATUS TERTII ET TOMI DECIMI TERTII.